

BÖYÜK BRİTANIYA VƏ AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARININ TƏHSİL SİSTEMLƏRİ ARASINDAKİ OXŞARLIQLAR VƏ FƏRQLƏR

S.D. Qurbanova

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası
solmaz.gurbanova@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-0926-5705

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 15 sentyabr 2022

Dərc olunub: 27 dekabr 2022

© 2021 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annnotasiya. Məqalədə təhsil sisteminin cəmiyyətin sosial-iqtisadi və mədəni inkişafının əsas vəzifələrindən biri olduğundan bəhs edilmiş, yüksək keyfiyyətli təhsil sisteminə malik olan Böyük Britaniya və Amerika Birləşmiş Ştatlarının təhsil sistemləri arasındakı oxşar və fərqli aspektlər göstərilmişdir.

Açar sözlər: *təhsil sistemi, icbari təhsil, oxşarlıq, fərq, məktəb, universitet, semestr.*

Giriş. Uzun əsrlər boyu gənc nəslin təhsili və tərbiyəsi mühüm məsələ olmuşdur. Ölkənin uğurlu inkişafı ən çox vətəndaşların təhsil səviyyəsindən asılıdır. Təhsil müəssisəsi "həyatın əsasını" qoymaq üçün bütün lazımi bilik, bacarıq və vərdişləri aşılayır. Tarix göstərir ki, bütün dövrlərdə təhsil bəşər sivilizasiyasının inkişafının əsas səbəbi olmuşdur. Təhsil insanın həyatı tələbatlarını ödəmək imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirir, mənəviyyatını zənginləşdirir, insana peşə hazırlığını həyata keçirməsinə imkan yaradır, mədəniyyətinin inkişafına fəal töhfə verir, milli əlaqələrin möhkəmlənməsinə, dövlət əlaqələrinin genişlənməsinə kömək edir və nəhayət, təhsilə və elmə qoyulan investisiyalar birbaşa gəlir gətirir. Təhsil dövlət prioriteti hesab olunur, çünki onun sistemi dövlət tərəfindən istiqamətləndirilir.

Tədqiqat metodları. Amerikalı müəlliflərinin Amerika Birləşmiş Ştatlarının təhsil sisteminin "ən demokratik" olduğunu iddia edən çoxlu sayda ədəbiyyatı mövcuddur. Tarixi, iqtisadi və sosial amillərin təsiri altında inkişaf etmiş müasir ABŞ təhsil sistemi onu Qərbi Avropa standartlarından, o cümlədən Böyük

Britaniyanın təhsil sistemindən xeyli fərqləndirən bir sıra xüsusiyyətlərlə xarakterizə olunur. ABŞ-ın təhsil sistemi ilə Böyük Britaniyanın təhsil sistemi arasında oxşar və fərqli sosial-pedaqoji xüsusiyyətlərin müəyyən edilməsi tədqiqatın məqsədini təşkil edir. Əsas tədqiqat metodu psixoloji və pedaqoji ədəbiyyatın nəzəri, müqayisəli təhlilindən ibarətdir. 2021-ci il üzrə dünya ölkələri arasında ən yaxşı təhsil sisteminə malik olan 10 ölkə müəyyən edilmişdir ki, onlar arasında da birinci yer Böyük Britaniyaya, 2-ci yer isə Amerika Birləşmiş Ştatlarına verilmişdir. Bu reyting global sorğuya əsaslanaraq müəyyən edilmişdir. Bu sorğuda üç əlamət üzrə: yaxşı inkişaf etmiş dövlət təhsil sistemi, universitetdə təhsil imkanı və yüksək keyfiyyətli təhsil göstəriciləri üzrə nəticələr nəzərə alınmışdır. Əslində, ən yaxşı və ən pis təhsil təklif edən ölkələr üzrə son siyahı yoxdur. Bununla belə, təşkilatlar, analitik mərkəzlər hansı ölkələrin ən yaxşı təhsil sisteminə malik olduğunu müəyyən etmək üçün savadlılıq dərəcəsi və ya məzunluq dərəcəsi kimi məlumatları əsas götürürlər.

İngilis dili həm Böyük Britaniyanın, həm də ABŞ-ın təhsil müəssisələrində tədris olunan dildir. İngilis təhsil sistemi ilə Amerika Birləşmiş Ştatlarının təhsil sistemi arasında böyük oxşarlıqlar olduğunu hesab etmək olar. Lakin əslində onlar tamamilə fərqlidirlər. Gəlin Britaniya təhsil sistemi ilə ABŞ təhsil sisteminin fərqli aspektlərini araşdıraraq.

Son onilliklərdə hakimiyyətdə hansı siyasi qüvvələrin olmasından asılı olmayaraq Böyük Britaniyada təhsil dövlət siyasətinin ən yüksək prioritetlərindən birinə çevrilmişdir. Sənayenin inkişaf perspektivlərini müəyyən edən qərarların qəbulu iyerarxik idarəetmə strukturunda ən yüksək səviyyədə parlament, hökumət tərəfindən həyata keçirilir.

Böyük Britaniyanın təhsil sistemi keyfiyyət göstəricisi hesab olunur. Ən azından, digər ölkələrin təhsil sistemləri daim ingilislərlə müqayisə edilir. Bu cür rəy çox əsrlər əvvəl formalaşmış və bu müddət ərzində də böyük dəyişikliklərə məruz qalmayıb.

1944-cü ildə qəbul edilmiş "Təhsil haqqında" qanun, əsasən, məktəb təhsilinə həsr olunsa da, bütövlükdə təhsil sistemini xeyli dərəcədə təkmilləşdirən və onun rəhbər orqanlarını müəyyən edən ilk dövlət əhəmiyyətli akt hesab olunur. Sonradan qəbul edilmiş aktlara yenidən baxılmış və aktlara əlavələr edilmişdir.

Daha sonra, 60-cı illərin əvvəlində təhsilin və onun keyfiyyətinin artırılması məsələsinin yenidən nəzərdən keçirilməsinə və təkmilləşdirilməsinə ehtiyac yaranmışdır. Belə ki, 1993-cü ildə Böyük Britaniyanın Milli Təhsil Komissiyası "Uğur qazanmağı öyrənirik. Bu günkü təhsilə radikal baxış və gələcək üçün strategiya" adlı hesabat dərc edir. Hesabatda icbari təhsilin həcmnin azaldılması, müəllimlərin hazırlıq sisteminin təkmilləşdirilməsi, təhsilin idarə edilməsinin, təhsilə investisiyaların artırılması, məktəblərin fəaliyyətlərində ictimaiyyətin iştirakının artırılması kimi məqsədlər formalaşdırılmışdır. İngiltərədə təhsilin mərkəzi idarəetmə orqanı Təhsil və Elm Departamentidir. Təhsil və Elm Departamenti təhsilin bütün növ və səviyyələrinin inkişafı üzrə ümumi strategiyanın hazırlanmasında bilavasitə iştirak edir və maliyyə əməliyyatları vasitəsilə əksər təhsil müəssisələrinə, o cümlədən universitetlərə təsir göstərir. Qeyd edək ki, təhsil şöbələri ayrı-ayrı təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinə nəzarət etmir. Belə nəzarət Kral Müfəttişliyinə və yerli təhsil orqanlarına həvalə olunur. Kral Müfəttişliyi universitet təhsilindən başqa bütün təhsil növlərini əhatə edən ümumi nəzarəti həyata keçirir. Məktəb və əlavə təhsil sistemlərinin fəaliyyətinə birbaşa nəzarət isə yerli təhsil orqanları tərəfindən həyata keçirilir.

İngiltərədə təhsil sisteminin xarakterik xüsusiyyəti dövlət sektorunun üstünlük təşkil etməsidir. Təhsil sisteminin "dövlətləşdirilmə" prosesi Qərbi Avropanın digər ölkələrinə nisbətən xeyli gec başlamışdır. Son onilliklərdə

təhsilin inkişafına dövlətin təsiri daha da artmışdır. Hazırda ali məktəblərin cari xərclərinin 80%-ni, əsaslı xərclərinin 90%-ni dövlət ödəyir.

İnzibati bölgüyə və təhsil sisteminin formalaşmış ənənələrinə uyğun olaraq Böyük Britaniyanın təhsil sistemi üç alt sistemə bölünür:

- 1) İngiltərə və Uels,
- 2) Şimali İrlandiya,
- 3) Şotlandiya. İngiltərə, Uels və Şimali

İrlandiyanın təhsil sistemləri strukturlarına görə çox fərqlənir, lakin Şotlandiya təhsil sisteminin özünəməxsus ənənəvi xüsusiyyətləri vardır.

Böyük Britaniyada təhsil sistemi dörd əsas hissəyə bölünür: icbari təhsil (compulsory education), ibtidai təhsil (primary education), orta təhsil (secondary education), əlavə təhsil (further education) və ali təhsil (higher education). İngiltərədə uşaqlar qanuni olaraq 5 yaşından 16 yaşına qədər davam edən ibtidai və orta təhsil məktəblərinə getməlidirlər.

İcbari təhsil 2 mərhələdən ibarətdir: ibtidai və orta məktəb. İngilislər 5 yaşından öyrənməyə başlayırlar. 11 yaşına kimi ibtidai məktəbdə (primary school) oxuyurlar. Növbəti mərhələ orta məktəbdir. 16 yaşında yeniyetmə təhsilini başa vurur və ona orta təhsil haqqında ümumi sertifikat GCSE (General Certificate of Secondary Education) verilir. Daha sonra təhsilini davam etdirə və ya işləməyə başlaya bilər.

Əlavə təhsil sisteminə (bizim anlayışımıza görə, "orta peşə təhsili") müxtəlif səviyyələrdə - peşədən ali təhsilə qədər kadr hazırlığını təmin edən müxtəlif kolleclər, institutlar, xüsusi təhsil müəssisələri daxildir.

Böyük Britaniyada təhsil sistemi digər ölkələrdən fərqli şəkildə təşkil olunub. Məktəblilər üçün bütün təhsil müəssisələri üzrə ümumi proqram yoxdur. Buna görə də, uşağın ehtiyaclarına cavab verəcək bir təhsil müəssisəsi seçmək imkanı həmişə mövcuddur.

Tədqiqatın göstərdiyi kimi, Böyük Britaniya universitetlərdə təhsil almaq prestijlidir. Təhsilin məzmunu mütərəqqi metod və texnologiyaların daim tətbiqi ilə əlaqədar aktualdır

və pragmatizmlə səciyyəlidir. İngilis universitetinin diplomu keyfiyyətli təhsilin simvoludur [1, s.26].

Çoxlu sayda üstünlüklərə baxmayaraq, Böyük Britaniya təhsil sisteminin mənfi cəhətləri də var. Bunlara, məsələn, universitetdə dərs yükünün ağır olması, tələbələrə təhsillə iş fəaliyyətini eyni zamanda idarə etmək imkanı vermir. Üstəlik, universitetlərin əksəriyyəti belə praktikanın əleyhinədir. Amerika Birləşmiş Ştatlarının təhsil sistemi daha sərbəst və demokratik xarakter daşıyır: proqramların yüksək çeşidi ilə tələbələr - həm məktəblilər, həm də tələbələr - oxuduqları fənləri müstəqil seçmək, habelə ixtisaslarını dəyişmək imkanına malikdirlər. Hətta universitetdə bir fakültədən digərinə keçmək, əlavə fənlər öyrənmək mümkündür. ABŞ-da təhsil hüququ ABŞ Konstitusiyası və Təhsil haqqında qanun ilə təmin edilir. Məktəblər ilk növbədə dövlət tərəfindən maliyyələşdirilsə də, Amerikada dövlət təhsil sistemi mövcud deyil. Hər bir ştatda təhsil üzrə yerli seçki şurası var ki, onlar da tədris planlarını hazırlayır və məktəbdə təlim işlərini idarə edir. Amerikada uşaqların əksəriyyəti beş yaşından etibarən əsasən uşaq bağçasında tərbiyə olunur, burada uşaqlar ibtidai məktəbə hazırlanır, tədrisən oyundan oxumağa və yazıya keçir. Məktəbdə ilk il "kindergarten" (uşaq bağçası) və ya "pre-school" məktəbə-qədər təhsil adlanır. Bu, bütün uşaqlar üçün zəruridir. İbtidai təhsil "elementary" school adlanır. ABŞ-ın 45 ştatında uşaqlar üçün təhsil 6-7 yaşdan başlayır. İcbari təhsil, bir qayda olaraq, 16 yaşa qədər davam edir. Əksər məktəb rayonlarında ümumi məktəb yaşı 12 ildir. İbtidai məktəb müstəqil fəaliyyət göstərən təhsil müəssisəsidir, burada bir müəllim bütün dərsləri aparır. Ana dilinə və mütaliyəyə dərs vaxtının demək olar ki, yarısı həsr edilir. Riyaziyyat dərsinə musiqi, təsviri incəsənət və əl əməyinə ayrılan vaxt qədər zaman ayrılır [2, s.27]. ABŞ-da dünya universitetləri arasında yüksək reytingə malik olan universitetlər mövcuddur. Amerikanın ali təhsil müəssisələrinin yüksək akademik standartlara malik olması və tələbələrinə mükəmməl təhsil təklif etməsi və digər çoxsaylı amillərə görə ABŞ təhsil sistemi ən yüksək sıraya qoyulur [3, s.22].

Dünya ölkələrinin əksər tələbələri məhz ABŞ-da və ya Böyük Britaniyada təhsil almaq

istəyir və bu da heç də əsassız sayılmır: dünya universitetlərinin reytingində ilk onluqdan dördü Britaniyada, beşi isə ABŞ-dadır. Ümumiyyətlə, Birləşmiş Ştatlar təkcə əsas fənlərə deyil, həm də məsələn, düşüncə və məntiqin inkişafına yönəlmiş humanitar elmləri də əhatə edəcək daha geniş təhsil verir. Böyük Britaniyanın ali təhsil müəssisələri isə əsas ixtisasla bağlı "dərini" biliklər verir. Əgər ABŞ-da ixtisası ikinci təhsil ilinin sonunda seçmək olursa, o zaman Britaniya universitetlərində seçim qəbul mərhələsində aparılmalıdır. Böyük Britaniya universitetləri təbiət elmləri, xüsusilə kimya mühəndisliyi, tibbi kimya, biokimya, eləcə də incəsənət və dizayn təhsil sahəsində qabaqcıldır. Maliyyə sahəsində və ya biznesin inkişafı üzrə təhsil almaq üçün məhz ABŞ – biznes təhsilin vətənidir. Böyük Britaniyada təhsilin yüksək standartlarına riayət olunmasına nəzarət edən Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin - QAA-nın aparıcı rolu ilə universitetlərin və onların təhsil proqramlarının çoxmərhələli akkreditasiyası sistemi yaradılmışdır. Lakin bir sıra Britaniya universitetləri digər təhsil müəssisələrinin təhsil proqramlarını QAA ilə razılaşdırılmış meyarlara əsasən qiymətləndirirlər. Məsələn, 1992-ci ildə açıq universitet öz strukturunu yaratdı - Açıq Universitet Validasiya Xidmətləri (OUVS), təhsil müəssisələrinin akkreditasiyası və təhsil proqramlarının, o cümlədən Böyük Britaniyadan kənar da olanların təsdiqi (ratifikasiyası) ilə məşğul olur [4, s.25]. Amerika və Britaniya ali təhsil müəssisələri ənənəvi olaraq bütün universitet reytinglərində liderlik edirlər. Təhsil sistemi baxımından ön sıralarda yer tutan Böyük Britaniyanın Təhsil Sistemi ilə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Təhsil Sistemi arasında faktiki fərqlər nədən ibarətdir? Heç kimə sirr deyil ki, Böyük Britaniya və ya ABŞ-da təhsil bütün dünyada prestijlidir və yüksək qiymətləndirilir. Harada təhsil almaq daha yaxşıdır? Bu suala cavab vermək üçün ABŞ və Böyük Britaniyadakı təhsil sistemlərini müqayisə edək.

Fərqli cəhətlər:

1. ABŞ məktəblərində təhsil 12 sinif davam edir. Məzunlar dörd illik bakalavr proqramı üzrə universitetə daxil ola bilərlər.
2. Böyük Britaniyada məktəbi 10-11-ci sinifdən sonra bitirirlər və universitetə qədər ha-

- zırlıq olmadan dərhal universitetlərə daxil ola bilmirlər.
3. ABŞ və Böyük Britaniyadakı təhsil sistemi arasında ən mühüm fərq ali təhsil müəssisələrində təhsil müddətidir. ABŞ-da təhsil müddəti, bir qayda olaraq, bakalavr pilləsi üçün 4 il, magistr dərəcəsi üçün 2 il, Böyük Britaniyada isə - bakalavr dərəcəsi, orta hesabla, 3 il davam edə bilər, magistr dərəcəsinə isə 1 il müddətinə tamamlamaq olar (Şotlandiyada isə bakalavr dərəcəsi almaq üçün 4 il oxumaq lazımdır).
 4. Akademik olaraq, ABŞ-da təhsil almaq İngiltərədən daha asandır, belə ki, kurslar, testlər daha asandır. Lakin əlbəttə ki, yüksək nüfuza malik olan hər hansı bir kollece daxil olmaq istərkən, daha çətin kurslar mövcuddur.
 5. Böyük Britaniyada 100 ballıq qiymətləndirmə sistemi mövcuddur, sertifikatlaşdırma üçün aşağı bal - 50 baldır. ABŞ-da isə qiymətləndirmə sistemi beş ballıqdır və hərflərlə (A-dan F-ə qədər) ifadə edilir.
 6. Təhsil ödənişinə gəldikdə, ümumiyyətlə, Böyük Britaniyada təhsil ödənişinin ABŞ ilə müqayisədə bir neçə dəfə ucuz olduğu qəbul edilir. Lakin Böyük Britaniyada ABŞ-dan fərqli olaraq, təhsil ödənişi məbləğinə yaşayış, yemək və təhsil materialları daxil deyil ki, bu da təhsilin ümumi dəyərinin 50%-ni təşkil edə bilər. Nəticədə, təhsil fərqi əhəmiyyətsiz görünür. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Böyük Britaniyada xarici vətəndaşlar təhsilin tam dəyərini ödəyir, ABŞ-da isə təhsil xərcləri azaldıla bilər və hətta, tamamilə güzəştə ödənişsiz təqaüd proqramları tətbiq edilə bilər. ABŞ ali təhsil müəssisələri tələbələri təhsil kreditləri ilə də təmin edə bilirlər.
 7. ABŞ və Böyük Britaniya universitetlərində tədris ili də fərqli şəkildə qurulub. ABŞ-da semestrlər payız, yaz və əlavə yay semestrlərinə ayrılır. Tədris ili avqustda başlayır və iyunda bitir. Böyük Britaniya universitetlərində isə trimestr sistemi mövcuddur. Birinci qış trimestri sentyabrdan dekabrın sonuna qədər davam edir. Ən qısa trimestr yazdır, yanvardan mart ayına qədər davam edir. Yay trimestri apreldən iyul ayına qədər davam edir.
 8. ABŞ-da biliklər bütün təhsil müddətində ev tapşırığı, imtahanlar və kurs işlərinin nəticələri ilə qiymətləndirilir, Böyük Britaniyada isə, əksinə, klassik sessiyalarda olduğu kimi, hər ilin sonunda tələbələr keçdikləri bütün materiallar üzrə imtahan verirlər.
 9. Böyük Britaniyada təhsil sistemi bir neçə səviyyədən ibarətdir: məktəbəqədər (5 yaşa qədər), ibtidai (5-13 yaş), orta (13-16/18 yaş), orta təhsildən sonrakı və ya peşə (16 yaşdan yuxarı) və ali təhsil (18 yaşdan yuxarı). ABŞ-da təhsil ayrı-ayrı təhsil pillələrindən - məktəbəqədər, ibtidai, orta və ali təhsil pillələrindən ibarətdir. Üç səviyyədə: federal, ştat və yerli hökumət tərəfindən nəzarət olunur və maliyyələşdirilir.
 10. ABŞ-ın bütün ştatlarında ştatdan asılı olaraq beş və ya səkkiz yaşından on altı və ya on səkkiz yaşa qədər olan uşaqlar üçün məcburi təhsil qanunları var. Təhsil proqramı ştatdan ştata fərqli ola bilər, lakin bütün ştatlarda dövlət məktəbi şagirdlərinin minimum təhsil səviyyəsi ilə təmin olunduğuna əmin olmalıdırlar.
 11. ABŞ-da təhsil hüququ Konstitusiyalarla tənzimləndiyi halda, İngiltərədə isə idarə sistemi Milli Təhsil Proqramıdır.
 12. İngiltərədə bütün məktəblər vahid təhsil minimumuna riayət edir və yalnız ABŞ-da hər bir ştat, bəzən hətta məktəb təhsilin strukturunu müstəqil şəkildə müəyyən edir.
 13. ABŞ-da uşaqlar 6 yaşında, İngiltərədə isə 5 yaşında məktəbə gedir. Bütün ölkələrdə ibtidai təhsilin əsas məqsədi uşaqların hər tərəfli intellektual, sosial və fiziki inkişafıdır.
 14. İngiltərədə yuxarı siniflər məcburi deyil, ştatlarda isə məcburidir.
 15. Böyük fərq bildiyimiz kimi dərs ilinin başlanma vaxtıdır. ABŞ-da dərs ilinin başlanması üçün dəqiq tarix yoxdur, hər bir ştat tərəfindən müəyyən edilir. Avqustun və hətta sentyabrın istənilən günü belə başlaya bilər, Böyük Britaniyada isə tədris ili sentyabrın ilk çərşənbə axşamı başlayır.
 16. Tədris ili ABŞ-da 175-186 gün davam edir, üç trimestrə bölünür. Böyük Britani-

yada tədris ilinin müddəti isə 38 həftədir. Tədris ili sentyabrın 1-dən iyunun sonuna qədərdir. Bir qayda olaraq, tədris ili semestrlərə bölünür: payız (Milad bayramına qədər-2-3 həftə), yaz (Paxxaya qədər, 2-3 həftə) və yay (iyun ayının sonuna qədər-6 həftə).

17. Məktəbli forması ənənəsi ilk dəfə konservativ ölkə olan İngiltərədə tətbiq edilmişdir. Uniforma burada hələ 16-cı əsrdə meydana çıxmışdır. Məktəbli formasının məcburi atributu isə məktəbin emblemidir. Təhsil Nazirliyinin nümayəndələrinin hesab etdikləri kimi, Müasir Britaniyada məktəbli formasının tətbiqi nizam-intizamın qorunmasına köməklik edir, bütün irqlərdən və siniflərdən olan şagirdlər arasında sərhədi aradan qaldırır. Amerikada məktəbli formaları əsasən özəl məktəblərdə geniş yayılmışdır. Bir qayda olaraq, təhsil müəssisəsinin emblemini ehtiva edir. Adi dövlət məktəblərində, əksər hallarda, məktəbli forması tətbiq edilmir. Bir qayda olaraq, məktəblilər sadə geyinirlər: cins şalvar, geniş köynək, idman ayaqqabısı və s.

Oxşar cəhətlər:

1. Hər 2 ölkədə təhsil pulsuzdur, lakin özəl ödənişli məktəblər də var.
2. Hər iki ölkə üçün təbii ki, orta təhsil icbaridir.
3. ABŞ və Böyük Britaniyada dərslər həftəsi 5 gündür.
4. İstər ABŞ, istərsə də Böyük Britaniya universitetlərində təhsil almaq, seçimdən asılı olmayaraq, şəxsi və peşəkar inkişafa əla investisiyadır.

Nəticələrin təhlili. Bütün yuxarıda qeyd edilənlərə yekun vuraraq bildirmək olar ki, məhz təhsil cəmiyyətinin və insanın mədəniyyətinin inkişafının əsas vasitələrindən biridir. Aparıcı ölkələrin təhsil sistemlərinin müasir inkişaf tendensiyalarını təhlil etdikdən sonra belə nəticəyə gəlmək olar ki, bu ölkələrin hər birinin özünəməxsus xüsusiyyətləri və təhsil sahəsində müəyyən formalaşmış ənənələri var. Ancaq eyni zamanda da, onların müəyyən oxşarlıqları da var.

Hər iki ölkədə təhsilin dəyəri az deyil, lakin ABŞ-da təhsilin ödənişi, ümumiyyətlə Böyük Britaniyadakı təhsil qiymətindən yük-

səkdir. Times Higher Education World University Rankings-in məlumatına görə, dünyanın ən yaxşı 200 universitetinin yarısından çoxu ABŞ və ya Böyük Britaniyada yerləşir. Hər iki ölkə zəngin keyfiyyətli ali təhsil ənənəsinə, mükəmməl tədqiqat bazasına və intellektuallığın və akademik azadlığın inkişafına şərait yaradan mədəniyyətə malikdir. Bununla belə, hər iki ölkə əlbəttə ki, mükəmməl öyrənmə mühiti təmin etsə də, universitet strukturu və tələbə həyatı baxımından aralarında çoxlu fərqlər var. Bu məqalədə Amerika və Britaniya təhsil sistemləri arasındakı əsas fərqlər qeyd edilmişdir.

Yekun nəticələr. Bu materialı öyrəniş təhlil etdikdən sonra aşağıdakı nəticələrə gələ bilərik. Bütün ölkələrdə təhsilin ən əsas oxşarlığı ondan ibarətdir ki, təhsil həm psixoloji, həm də fiziki cəhətdən inkişaf etmiş şəxsiyyət yetişdirmək, uşağı cəmiyyətdə həyata hazırlamaq, vətənpərvər şəxsiyyət yetişdirmək, tolerantlıq və humanizm ruhunda tərbiyə etmək məqsədi daşıyır. Bu məqalədə yüksək keyfiyyətli təhsil sisteminə malik olan Böyük Britaniya və Amerika Birləşmiş Ştatlarının təhsil sistemləri arasındakı oxşar və fərqli aspektlər müzakirə olunmuşdur. Məqalə təhsil sisteminin müqayisəli təhlili, şübhəsiz ki, məktəblilər və müəllimlər üçün bir növ məlumat kitabçası kimi faydalı olacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. **Плаксина Н.В.** Миссия университета в системе высшего образования Великобритании. Проблемы современного образования. 2015, № 3, с. 24–31.
2. **Лутцева Е.А.** Начальная ступень образования: структура, содержание, проблемы, перспективы. Начальное образование. 2005, № 4 (июль-август), с.24-31
3. **Эволюция в системе образования в США.** Народное образование. 2004г., №9, с. 20-28.
4. **Шестакова М.В.** Зарубежные модели оценки качества высшего образования. Экология человека. 2008, № 11, с.23-28.
5. <http://www.infousa.ru/education/contents.htm> Система образования в Соединенных Штатах Америки.
6. <http://ru.wikipedia.org/wiki/> Образование в Великобритании.

РАЗЛИЧИЯ И СХОДСТВА МЕЖДУ СИСТЕМАМИ ОБРАЗОВАНИЯ ВЕЛИКОБРИТАНИИ И США

С.Д. Гурбанова

Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта
solmaz.gurbanova@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-0926-5705

Аннотация. В статье отражено влияние системы образования на социально-экономическое и культурное развитие общества. Показаны схожие и отличающиеся аспекты образовательной системы Соединенных Штатов Америки

Великобритании, где система образования по качеству является самой лучшей в мире.

Ключевые слова: *система образования, обязательное образование, сходство, различие, школа, вуз, семестр.*

THE DIFFERENCES AND SIMILARITIES BETWEEN UK AND USA EDUCATION SYSTEMS

S.D. Gurbanova

Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sports
solmaz.gurbanova@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-0926-5705

Annotation. The article discusses the fact that the education system is one of the main tasks of socio-economic and cultural development of society, shows the similarities and differences between the education systems

of the United Kingdom and the United States, which have a high quality education system.

Keywords: *education system, compulsory education, similarity, difference, school, university, semester.*